
Jeremy Tunstall: Communications Deregulation: The Unleashing of America's Communications Industry. Blackwell, London 1986, 324 s.

Englantilainen Tunstall on tunnetuimpia viestintäsosiologeja. Teos sijoittuu aihepiiriltään eräälle »policytutkimuksen» alueelle, viestintäpolitiikkaan; se koskee viestintäalan sääntelyn purkamista (deregulation) ja sen vaikutuksia Yhdysvalloissa. Kysymys on myös ajankohtaisesta yksityistämisen teemasta.

Teoksen alan laajuus hirvittää. Tekijä yrittää kattaa muutokset yksityisen puhelinalan säännellyn monopolin AT&T:n (American Telephone & Telegraph) hajoittamisesta, IBM:ia haastaneesta mutta lopulta tuloksettomaksi

jääneestä antitrustioikeudenkäynnistä sekä satelliittiviestintään ja kaapeli-tv:n sääntelystä perinteisten radion ja tv:n sääntelyyn, videokasetteja koskevaan sääntelyyn sekä elektronisoituvan painatus- ja julkaisutoiminnan sääntelyyn.

Ennen kuin sääntelyn purkamiseen ryhdyttiin Nixonin presidenttikaudella ja sitten vauhtia kiihdyttäen edettiin aina Reaganin kauden huipentumiin saakka, puhelintointi oli palveluja, maksuja ja voittoja koskevan, yleisen edun silmällä pitoa korostavan liittovaltion viestintäkomission FCC:n lupasääntelyn piirissä. Myös radiopuhelimia säänteli FCC. »Broadcastingia» — radio- ja tv-toimintaa — säänneltiin USAssa vanhastaan vain teknisesti aallonpituuksia jakaen ja valvoen eikä eurooppalaiseen tapaan poliittista ja moraalista suotavuutta vartioiden. Mikroaaltoihin sekä satelliitteihin pohjautuva viestintään siirtotekniikka mursi vanhan sääntelyn perusteet.

Sääntelyn ulkopuolelle sijoituivat sen sijaan vanhaan lehdistö, jonka vapaus on kirjattu Yhdysvaltain perustuslakiin. Filmi- ja videotuotanto sekä tietojenkäsittely ja sen dataliikenne olivat myös perinteisesti sääntelyn ulkopuolella.

Viestintäteknikan uusin kehitys on murtautunut rajat säänneltyjen ja sääntelemättömien viestintään muotojen välillä. USAssa on muun muassa vaadittu lehdistön perustuslain suojan ulottamista muuallekin, esimerkiksi radio- ja tv-toimintaan. Toisaalta sääntelyn purkaminen ei ole — kuten Tunstall korostaakin — pelkästään tekniikan murroksen aiheuttaman »nosteen» tulos, vaan sekä politiikalla ja hallinnolla että intressiryhmillä on riittänyt »pyrkä».

Tunstallin teoksen kiintoisimpaan antiin tutkimuksen kannalta kuuluvat eräät osuvat jaottelut ja tiivistelmät sekä laajojen faktatietojen esittämisen. Taulukoita, kuvioita tai asetelmia käytetään valitettavasti hyväksi vain niukalti. Teoksen arviointia vaikeuttaa, ettei sen lajityyppi ole täysin selkeä. On kuin mutaatio tieteellisen tutkimuksen (viitetekniikka, laajat lähteet, tutkimustiedon hyväksikäyttö) ja laajalle yleisölle suunnatun teoksen (yleistä kiinnostusta herättävien moninaisten asioiden marssittaminen esiin) välillä olisi jäänyt kesken.

Kohdennetumpana teos olisi ollut ansiokkaampi, sillä nyt »tietoyhteiskunnan» uutuuskien hyöky peittää monet analyysin siemenet alleen — kuten monessa muussakin samaa aihepiiriä käsitelleessä teoksessa. Myös 100-sivuinen erittely sääntelyn purkamisesta (deregulation) poliittisena ja hallinnollisena prosessina jää hajanaiseksi. Lukijalle ei muodostu selkeää kuvaa, ajalehtiö Tunstallin analyysi, vai onko amerikkalainen politiikka ja hallinto todella silkkaa »kiihkeää toimenpiteiden pirstoutuneisuutta» (hyperactive policy fragmentation) Valkoisen Talon, senaatin, edustajainhuoneen, sääntelyn keskuselimen FCC:n, oikeusistuimien ja ylinten lainvalvojien sekä voimakkaiden intressiryhmien kunkin hämmentäessä soppaa

kauhoillaan ja heittäessä siihen aineksiaan ja mausteitaan. Puhtaimmankin pluralismin takana piilevät sittenkin erilaiset rakenteet (tieto, merkitykset, valta, tieto, luokat, alueet ym.), joiden erittely on yleensä omiaan antamaan tutkimukselle jättevyyttä.

Tunstall pystyy kuitenkin tislamaan kertomuksestaan päätelmiä sääntelyn purkamisen vaikutuksista. Hänen mukaansa USAn kotimaisen, viestintäsatelliitteja koskevan sääntelyn purkaminen on hyödyttänyt sekä sikäläistä teollisuutta että monia käyttäjäryhmiä. Näiden 36 000 kilometrin korkeuteen ankkuroitujen satelliittien välityksellä kulkevat vaivatta sekä laajaa viestintäkaistaa vaativat kuvalliset viestit että kapeampaan kaistaan tyytyvät puheviestit samoin kuin suurta kapasiteettia ja nopeutta vaativat dataliikenteen viestit.

Tunstallin mukaan AT&T:n puhelinmonopolin purkaminen on ollut siunauksellista joskin varauksin. Uusi AT&T ja uudet alueelliset puhelinyhtiöt (Bell Operating Companies, BOCs) työntyvät ulkomaisille markkinoille — joskin toisaalta alueelliset yhtiöt ovat olleet myös innokkaita ulkomaisten laitteiden ostajia. Liike-elämä saa nyt telepalvelunsa aiempaa halvemmalla, mutta paikallisten taksojen nousu on »rokottanut» pienkäyttäjistä varsinkin huono-osaisimpia.

IBM voi hengähtää helpotuksesta, kun sitä ei enää uhkaa — AT&T:n tapaan — pilkkominen antitrustisyytteiden perusteella. Onhan jäljelle jäänyt mahtava pääyhtiö AT&T maailmankuuluine Bellin laboratorioineen (mm. stereoäänien ja transistorin keksijä) nyt myös tietokonealan yrittäjä. IBM on puolestaan nyttemmin myös merkittävä telepalvelujen tarjoaja hankittuaan 1985 tytäryhtiökseen mikroaltoa käyttävän kaukoteletoiminnan pioneiryhtiön MCI:n (Microwave Communications Inc.). IBM:n voima on kuitenkin kansallisesti kaksiteräinen miekka, joka haavoittaa maan muun tietoteknisen teollisuuden ulkomaista kilpailukykyä. Tästä on oireena esimerkiksi NISYSin juuri — Tunstallin teoksen ilmestymisen jälkeen — synnyttänyt Burroughsin ja Sperryn fuusio.

Tunstall katsoo, että USAn harjoittama, kansainvälisten datavirtojen sääntelemättömyyttä korostava politiikka (»free flow of information») on ollut kansallinen menestys; se on entisestään voimistanut maan valta-asemaa. Kustannuspuolelle voidaan lukea rahoitustoiminnan kansainväliset kasinotalouden ilmiöt maailman koko rahajärjestelmää — yksittäisistä maista ja yrityksistä puhumattakaan — haastavine riskeineen.

Sääntelyn purkamisen vaikutus USAn asemaan suhteessa Japaniin ja Neuvostoliittoon on monihaarainen kysymys. Japani on tosin suostunut purkamaan telealan valtionmonopolinsa NTT:n (Nippon Telephone & Telegraph) vuonna 1985 alkanein toimin mutta jatkaa silti vaivihkaa omaperäistä protektionistista linjaansa. Sitä paitsi japanilaiset ovat työntyneet jo USAn suurtietokoneita valmistavaan teollisuuteen — mistä ovat toisaalta hyötäneet

amerikkalaisetkin laitteiden ostajat laskevina hintoina. Vientikiellot Itä-Eurooppaan ovat puolestaan monien amerikkalaistenkin yritysten mielestä turhaa markkinoiden kapeuttamista.

Monet tietoyhteiskunnan kysymyksiä — esim. televiestintä, joukkoviestintä, tietojenkäsittely ja niiden yhdistelmät — tarkastelevat teokset ovat suoranainen kutsu hallinnon tutkijoille ja yhteiskuntapolitiikasta kiinnostuneille politiikan tutkijoille. Heillähän — meillähän! — on kokemusta jäsentää tutkimuskohteet myös ottaen huomioon niitä koskeva poliittinen ja hallinnollinen sääntely normeineen, käytäntöineen ja käsitteineen. Tietoyhteiskunnan kysymykset ovat myös haaste kansainväliselle hallinnon ja organisaatioiden tutkimukselle, josta kansainvälisen politiikan tutkijat eivät näytä olevan kiinnostuneita.

Hallinnon ja politiikan tutkimuksen omat ajankohtaiset teoriat ja metodit ovat myös jokseenkin hyödyntämättä viestintäpolitiikan ja yleensä tietoyhteiskunnan tutkimuksessa. Hallinnon tutkimuksen ja sitä sivuavan politiikan tutkimuksen perinteinen viileä etäisyys tutkimuskohteistaan — joskaan ei tavanomaiseen pitkäpiimäisyyteen saakka — olisi myös tervetullutta viestintäpolitiikan tutkimuksessa. Sehän on kärsinyt asenteellisten osapuolten kamppailusta äärilaitoinaan yhtäällä kaiken kansallistajat — tai ainakin säilyttäjät — ja toisaalla samoin seuruksista piittaamattomat kaiken yksityistäjät.

PERTTI AHONEN
